

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ ZALĂU

**ACTA
MVSEI POROLISSENSIS**

XXXVIII

ARHEOLOGIE – RESTAURARE – CONSERVARE

ZALĂU
2016

EDITOR ȘEF: Dr. Corina BEJINARIU

COLEGIUL DE REDACȚIE

Dr. Horea POP – redactor șef
Dr. Ioan BEJINARIU – redactor responsabil
Dr. Dan BĂCUEȚ CRIȘAN – secretar de redacție
Dr. Marin POP – redactor responsabil
Dr. Sanda BĂCUEȚ CRIȘAN – membru
Dr. Camelia BURGHELE – membru
Dr. Emanoil PRIPON – membru

COLEGIUL EDITORIAL

Dr. Gheorghe LAZAROVICI, Universitatea Eftimie Murgu, Caransebeș, România
Dr. Tiberius BADER, Hemmingen, Baden-Wurttemberg, Germania
Conf. univ. dr. Gelu FLOREA – Departament Istorie Antică și Arheologie, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca (România)
Cercet. șt. I dr. Coriolan H. OPREANU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei (Academia Română), Cluj-Napoca, România
Cercet. șt. II dr. Ioan STANCIU – Institutul de Arheologie și Istoria Artei (Academia Română), Cluj-Napoca, România
Prof. univ. dr. Sorin MITU – Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, România
Prof. univ. dr. Adrian IVAN – Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca, România
Drd. Dan Octavian PAUL, Muzeul Banatului, Timișoara, România

Responsabilitatea pentru conținutul științific al articolelor, pentru formulări și calitatea rezumatelor în limbă străină revine în întregime autorilor.

ACTA MVSEI POROLISSENSIS

Anuarul Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău

Orice corespondență referitoare la publicație va fi trimisă pe adresa: MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARTĂ ZALĂU , RO-450042 Zalău. Str. Unirii, nr. 9 Tel.: 004-0260-612223, fax: 004-0260-661706 e-mail: muzeul.zalau@gmail.com	Toute correspondance sera envoyée à l'adresse: MUZEUL JUDETEAN DE ISTORIE SI ARTA ZALAU , RO-450042 Zalău. Str. Unirii, nr. 9 Tel.: 004-0260-612223, fax: 004-0260-661706 e-mail: muzeul.zalau@gmail.com
--	--

© EDITURA POROLISSUM A MUZEULUI JUDEȚEAN

ISSN 1016-2801

Tipar: S.C. MEGA PRINT S.R.L. CLUJ-NAPOCA

CUPRINS – SUMMARY – RÉSUMÉ

NEOLITIC

- SIMBOLURI LEGATE DE VÂNĂTOARE DE LA FALEZELE SOMEȘULUI 9
GHEORGHE LAZAROVICI, RADU POP
SYMBOLS RELATED TO HUNTING ON THE BANKS OF THE RIVER SOMEȘ
- CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND UN PANDANTIV DE LUT DE LA TĂȘNAD-SERE..... 65
CRISTIAN VIRAG
SOME CONSIDERATION ABOUT A CLAY PENDANT FROM TĂȘNAD-SERE
- DIN NOU DESPRE PIESELE CU CARACTER SPECIAL DE LA PORȚ „CORĂU”-ALTĂRAȘ /
MESE DE CULT 73
SANDA BĂCUEȚ CRIȘAN
SOME REMARKS ABOUT NEOLITHIC ALTARS/CULT TABLES FROM PORT "CORAU"
- ORGANIZAREA PRELUCRĂRII PIETREI ȘLEFUITE LA PORȚ-"CORĂU": ATELIERE? 83
MIHAI DUNCA
ORGANIZING POLISHED STONE PROCESSING AT PORȚ-"CORĂU": WORKSHOPS
- DOUĂ SECERI ENEOLITICE DIN PIATRĂ CIOPLITĂ DESCOPERITE LA ȘOIMUȘ-LÂNGĂ
SAT, JUD. HUNEDOARA 93
MIHAELA-MARIA BARBU
TWO ENEOLITHIC SICKLES OF CARVED STONE DISCOVERED
AT ȘOIMUȘ-LÂNGĂ SAT, HUNEDOARA COUNTY
- THE ANTHROPOMORPHOUS STATUETTES FROM THE SITE STÂNCA DOAMNEI,
ȘTEFĂNEȘTI, BOTOȘANI COUNTY.....103
ADELA KOVÁCS

EPOCA METALELOR

- CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA METALURGIEI PREISTORICE A BRONZULUI DIN
NORD-VESTUL ROMÂNIEI. TIPARUL DE LA ȘIMLEU SILVANIEI (JUDEȚUL SĂLAJ),
PUNCTUL „OBSERVATOR” 121
BEJINARIU IOAN
CONTRIBUTIONS TO THE KNOWLEDGE OF PREHISTORIC BRONZE
METALLURGY IN NORTH-WEST ROMANIA. THE MOULD FROM
ȘIMLEU SILVANIEI (SĂLAJ COUNTY), "OBSERVATOR" SITE
- AKINAKAI. PUMNALE, SPADE ȘI SĂBII ÎN SPAȚIUL EST-CARPATIC AL ROMÂNIEI
(SEC. VII-V Î.HR.) 139
ALEXANDRU BERZOVAN
AKINAKAI. DAGGERS, SWORDS AND SCIMITARS IN THE EAST-
CARPATHIAN AREA OF ROMANIA (7TH-5TH CENTURIES B.C)

UN TOPORAŞ CU ARIPIOARE DIN FORTIFICAŢIA GETICĂ HORODCA MICĂ	163
OCTAVIAN MUNTEANU	
AN IRON AX WITH WINGS DISCOVERED AT THE GETAE FORTIFICATION FROM HORODCA MICĂ	
ARMELE ÎNCOVOIATE ALE DACILOR LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL II-LEA P. CHR. O PERSPECTIVĂ EXPERIMENTALĂ	181
MARIUS BARBU, CĂTĂLIN BORANGIC	
BENT DACIAN WEAPONS AT THE BEGINNING OF THE 2 ND CENTURY A.D. AN EXPERIMENTAL PERSPECTIVE	
SLASHING KNIVES (<i>HIEBMESSER</i>) – CURVED DAGGER (<i>SICA, -AE</i>). THEIR FUNCTION AND SYMBOLIC ROLE IN THE LA TÈNE PANOPLY OF WEAPONS.....	199
AUREL RUSTOIU	
ARME PROVENIND DE LA URSICI, COM. BOŞOROD, JUD. HUNEDOARA	223
IOSIF VASILE FERENCZ, CRISTINA BODÓ, ANGELICA BĂLOS	
WEAPONS FROM URSICI, COMMUNE BOŞOROD, HUNEDOARA COUNTY	
AŞEZAREA DACICĂ DE LA HUNEDOARA ÎN CONTEXTUL EXTRAGERII METALURGIEI- PRELUCRĂRII FIERULUI DIN MUNȚII POIANA RUSCĂ – ABORDĂRI METODOLOGICE – (I).....	243
ROMAN CRISTIAN-CONSTANTIN, IOAN ROMULUS VASILE, ROXANA TURLE	
THE DACIAN SETTLEMENT FROM HUNEDOARA IN THE CONTEXT OF EXTRACTION OF IRON METALLURGY IN THE POIANA RUSCĂ MOUNTAINS-METHODOLOGICAL APPROACHES	
SOLZI DE ARMURĂ DIN BRONZ DESCOPERIȚI LA ŞIMLEU SILVANIEI	257
HOREA POP, CĂTĂLIN BORANGIC	
BRONZE SCALE ARMOUR PIECES DISCOVERED IN ŞIMLEU SILVANIEI	
WEAPONS AS IDENTITY SYMBOLS DURING THE EARLY ROMAN PROVINCIAL PERIOD. A THEORETICAL APPROACH	267
MARIANA EGRI	
EPOCA ROMANĂ	
DESPRE <i>EXPEDITIO BURICA</i> ŞI PREZENȚA DETAŞAMENTELOR LEGIUNII III ITALICA ÎN DACIA	281
SORIN NEMETI	
ABOUT THE <i>EXPEDITIO BURICA</i> AND THE PRESENCE OF DETACHMENTS OF THE III ITALICA LEGION IN DACIA	
MAPPING THE ROMAN ROAD CĂŞEIU-ILIŞUA-ORHEIU BISTRIȚEI	289
FLORIN-GHEORGHE FODOREAN	
CONSTRUCTION HISTORY AND LIFEWAYS IN THE CIVILIAN SETTLEMENT OF POROLISSUM AS OBSERVED IN AREA 22 OF THE POROLISSUM FORUM PROJECT.....	305
ERIC C. DE SENA, ROBERT WANNER	
NEW DATA ON THE ROMAN ART AND SCULPTURE FROM POROLISSUM (II).....	329
RADU ZĂGREANU, DAN-AUGUSTIN DEAC, EMANOIL PRIPON	

REUTILIZAREA FOSTELOR CASTRE ALE PROVINCIEI DACIA ÎN EPOCILE POSTROMANE - PROBLEME ALE CERCETĂRII. I	343
DAN MATEI THE REUSE OF THE FORMER CAMPS FROM THE PROVINCE OF DACIA IN THE POST-ROMAN TIMES - ISSUES OF THE RESEARCH. I	

MIGRAȚII, EV MEDIU

CONSIDERAȚII PRIVIND TOPOARELE DIN SECOLELE VII-VIII DESCOPERITE PE TERITORIUL TRANSILVANIEI	359
CĂLIN COSMA BETRACHTUNGEN ZU DEN ÄXTEN DES VII. - VIII. JH VOM GEBIET SIEBENBÜRGENS	
VESTIGII DIN EPOCA AVARĂ DESCOPERITE LA NUȘFALĂU „CORLATE” (JUD. SĂLAJ)	391
DAN BĂCUEȚ-CRIȘAN AVAR AGE VESTIGES DISCOVERED AT NUȘFALĂU “CORLATE” (SĂLAJ COUNTY)	
MONUMENTE UITATE (I) BISERICILE MEDIEVALE DISPĂRUTE DIN JUDEȚUL SĂLAJ	409
DAN CULIC FORGOTTEN MONUMENTS (I). LOST MEDIEVAL CHURCHES IN SĂLAJ COUNTY	
MATERIAL ARHEOLOGIC MEDIEVAL DESCOPERIT ÎN URMA ACTIVITĂȚII DE DETECȚIE DE METALE PE TERITORIUL COMUNEI NOJORID, JUDEȚUL BIHOR	419
IOAN CRIȘAN MEDIEVAL ARCHAEOLOGICAL MATERIAL DISCOVERED FOLLOW-UP OF THE METALS DETECTION ACTIVITY ON THE TERRITORY OF THE NOJORID COMMUNE, BIHOR COUNTY	
ELITE LOCALE ȘI CENTRE DE PUTERE ÎN BANAT (SFÂRȘITUL SECOLULUI AL IX-LEA - ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XI-LEA)	433
SILVIU OȚA LOCAL ELITES AND CENTRES OF POWER IN BANAT (LATE IX TH - EARLY XI TH CENTURIES)	

RESTAURARE - CONSERVARE

RESTAURAREA A DOUĂ PIESE DE CERAMICĂ DESCOPERITE LA ȘIMLEU SILVANIEI, JUDEȚUL SĂLAJ - STUDIU DE CAZ -	461
ANAMARIA ELEKES RESTORATION OF TWO CERAMIC POTS FOUND AT ȘIMLEU SILVANIEI, SĂLAJ COUNTY	
BRONZUL. DE LA UN ALIAJ LA O EPOCĂ	471
TEODORA JUGRĂSTAN BRONZE FROM AN ALLOY TO AN AGE	
SPADĂ CELTICĂ DIN FIER	479
ELISABETA MARIANCIUC CELTIC IRON SWORD	
PROCESUL DE RESTAURARE ȘI CONSERVARE A DOUĂ VASE DACO-GETICE	487
PĂCURAR IOANA MIHAELA THE RESTORATION AND PRESERVATION OF TWO GETO-DACIAN POTS	

RESTAURAREA UNOR FRUCTIERE DACICE DESCOPERITE LA ȘIMLEU SILVANIEI- CETATE, JUDEȚUL SĂLAJ	493
---	-----

EMANOIL PRIPON

CONSERVATION AND RESTORATION PHASES OF TWO DACIAN FRUIT
BOWLS DISCOVERED AT ȘIMLEU SILVANIEI – CETATE, SĂLAJ COUNTY

DOUĂ SECERI ENEOLITICE DIN PIATRĂ CIOPLITĂ DESCOPERITE LA ȘOIMUȘ- LÂNGĂ SAT, JUD. HUNEDOARA

MIHAELA-MARIA BARBU*

TWO ENEOLITHIC SICKLES OF CARVED STONE DISCOVERED AT ȘOIMUȘ-LÂNGĂ SAT, HUNEDOARA COUNTY

ABSTRACT: Two eneolithic sickles of carved stone discovered at Șoimuș-Lângă Sat, Hunedoara county. The sickles from carved stone are those composite tools consisting of a handle in which have been inserted one or more pieces. An interesting type of sickle is revealed by two discoveries of Tiszapolgár culture at Șoimuș-Lângă Sat, Hunedoara county.

KEYWORDS: sickle, carved stone, composites tools, Tiszapolgár culture.

REZUMAT: Secerile din piatră cioplită sunt acele unelte compozite formate dintr-un mâner, în care au fost inserate una sau mai multe piese. Un tip interesant de seceră este relevat de două descoperiri aparținând culturii Tiszapolgár de la Șoimuș-Lângă Sat, județul Hunedoara.

CUVINTE-CHEIE: seceră, piatră cioplită, unelte compozite, cultura Tiszapolgár.

Când vorbim despre sedentarizarea umană în preistorie, amintim, printre altele, și cultivarea și recoltarea plantelor, aducând în discuție, pe lângă săpăligi și plantatoare, secerile. Acestea au fost confecționate, la început, în epoca neolitică, din piatră cioplită, debitându-se suporturi așchiale sau laminare, care, mai apoi, erau inserate într-un suport (din os, corn sau lemn), urmând ca, mai târziu, aceste unelte să fie realizate din metal.

Modul de confecționare a acestor unelte compozite evoluează în timp și spațiu¹, la fel și tehnicile de utilizare sau materialele asupra cărora erau folosite².

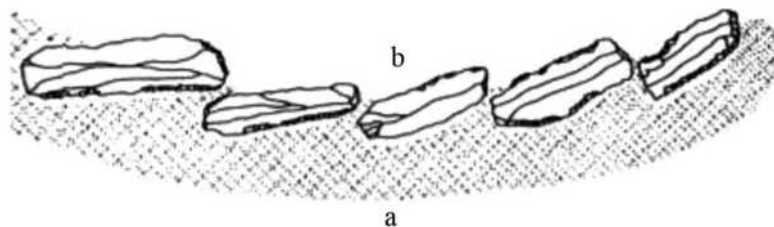

Fig. 1. Părțile componente ale unei seceri din piatră cioplită: a – corpul, b – tăișul (după Cortina, Baena Preysler 1999, p. 85, Figure 5 A)

Fig. 1. Component parts of a sickle made from carved stone: a – the body, b – the edge (after Cortina, Baena Preysler 1999, p. 85, Figure 5 A)

* Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva, mishu_maria@yahoo.com

¹ Barbu, Barbu 2016, p. 537.

² Barbu, Barbu 2016, p. 537–538.

Secerile din piatră cioplită sunt alcătuite din două părți: partea pasivă – corpul (Fig. 1, a), care este elementul receptor, cu partea proximală având rolul de mâner, iar părțile mezială și distală fiind prevăzute lateral cu un șanț (canelură) rectiliniu de inserție a pieselor litice și partea activă – tăișul (Fig. 1, b), realizat din una sau mai multe suporturi laminare sau așchiale litice, fixate în șanț, prin intermediul unei materii adezive, obținută prin amestecul complex al rășinilor, cerii, bitumului, ocrului, argilei³.

Există mai multe tipuri de astfel de seceri, clasificate în funcție de mai multe criterii⁴. Astfel, se disting trei tipuri de seceri, clasificate după forma suportului: seceri curbe (Fig. 2), seceri drepte (Fig. 3) și seceri în forma literei „L”⁵ (Fig. 4).

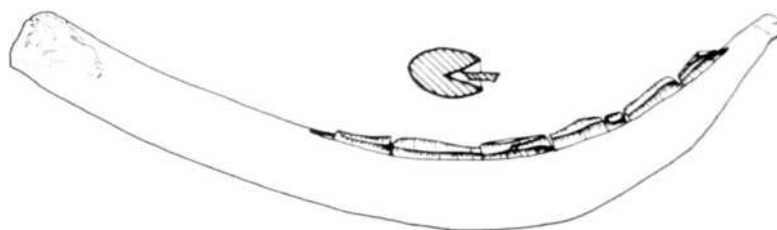

Fig. 2. Reconstituirea secerii curbe descoperită la Hacilar (Anatolia) (după Stordeur 1987, p. 17, Fig. 3)
Fig. 2. Reconstruction of the curved sickle discovered at Hacilar (Anatolia) (after Stordeur 1987, p. 17, Fig. 3)

Fig. 3. Reconstituirea secerii drepte descoperită la Fayum (Egipt) (după Whittaker 2009, p. 39, 3. 12 b)
Fig. 3. Reconstruction of the straight sickle discovered at Fayum (Egypt) (after Whittaker 2009, p. 39, 3. 12 b)

Fig. 4. Replică a unei seceri în forma literei „L” (după Cortina, Baena Preysler 1999, p. 85, Plate IV)
Fig. 4. Replica of a sickle in "L" shape (după Cortina, Baena Preysler 1999, p. 85, Plate IV)

În funcție de modul de înmănușare a pieselor litice în șanțul suportului, se disting alte trei tipuri de seceri din piatră cioplită: seceri cu piesele litice înmănușate drept pe planul suportului (Fig. 2 și 3), seceri cu piesele litice înmănușate oblic pe planul suportului (Fig. 5) și seceri cu piesele litice inserate terminal⁶. Acest din urmă tip de seceră este reprezentat de așa-numitele cuțite curbe (Fig. 6), care au fost

³ Nica, Beldiman, 1997, p. 5–6.

⁴ Barbu, Barbu 2016, p. 538–540.

⁵ Barbu, Barbu 2016, p. 538–539.

⁶ Barbu, Barbu 2016, p. 539.

folosite și ca seceri, de unele comunități ale epocii bronzului din țara noastră și din regiunile de la nord și est de Prut (Volînia, Podolia)⁷.

Fig. 5. Reconstituirea secerii curbe cu piesele litice inserate oblic pe planul suportului, descoperită la Karanovo (Bulgaria) (după Stordeur 1987, p. 15, Fig. 2)

Fig. 5. Reconstruction of the curved sickle with oblique inserts on the support axis, discovered at Karanovo (Bulgaria) (after Stordeur 1987, p. 15, Fig. 2)

Fig. 6. Cuțite curbe din epoca bronzului aflate în colecțiile Muzeului Național de Istorie a Moldovei din Chișinău (foto Marius Barbu) (după Barbu, Barbu 2016, p. 540, Fig. 6)

Fig. 6. Curved knives from The Bronze Age in National History Museum of Moldavia collections, from Chișinău (photo Marius Barbu) (after Barbu, Barbu 2016, p. 540, Fig. 6)

Principalul criteriu de reperare a unei/unor piese litice componente de seceră/i îl reprezintă uzura apărută pe una sau ambele margini ale lamelor sau așchiilor, numită, în literatura de specialitate, SiO₂ (siliciu), lustru vegetal sau macrolustru. Această uzură este, de fapt, o depunere de sevă de plante, care au fost tăiate cu o unealtă de tip seceră. Unele studii și experimente⁸ demonstrează, pe de o parte, faptul că această depunere poate apărea în 30–60 de minute de recoltat (tăiat) plante sălbatică sau cereale domestice, iar pe de altă parte, faptul că acest siliciu se depune diferit, în funcție de tipul de plantă tăiat: sălbatică – depunere cu aspect „umed”, „fluidificat”, iar cea domestică – aspect dur și plat (fără denivelări). Bineînțeles că modul de depunere a siliciului pe piesele litice depinde de mai mulți factori, printre care umiditatea plantei (sau uscăciunea sa), cantitatea de siliciu din plantă, tipul de materie primă litică pe care acesta se scurge, în timpul procesului de tăiere, etc.⁹

Pentru epoca eneolitică, la noi în țară, atrage atenția o așezare Tiszapolgár de pe Valea Mureșului, unde au fost descoperite două seceri din piatră cioplită, reprezentate în primul caz de patru suporturi laminare,

⁷ Păunescu, 1970, p. 80.

⁸ Carvalho *et alii* 2013, p. 35.

⁹ Carvalho *et alii* 2013, p. 35.

găsite *in situ* aliniate, cu marginile cu urmele de uzură (SiO_2) în sus¹⁰ și, în al doilea caz, de alte patru suporturi laminare¹¹, descoperite împreună, cumva grupate, care par să fi făcut parte dintr-un ansamblu.

Așezarea aparținând culturii Tiszapolgár a fost cercetată exhaustiv cu ocazia demarării săpăturilor arheologice preventive pentru obiectivul: „Construcția variantei de ocolire Deva – Orăștie la standard de autostradă”, în situl de la Șoimuș-Lângă Sat¹², situat în județul Hunedoara, pe malul drept al râului Mureș, pe prima terasă înaltă a acestuia, aproape de orașul Deva (Fig. 7).

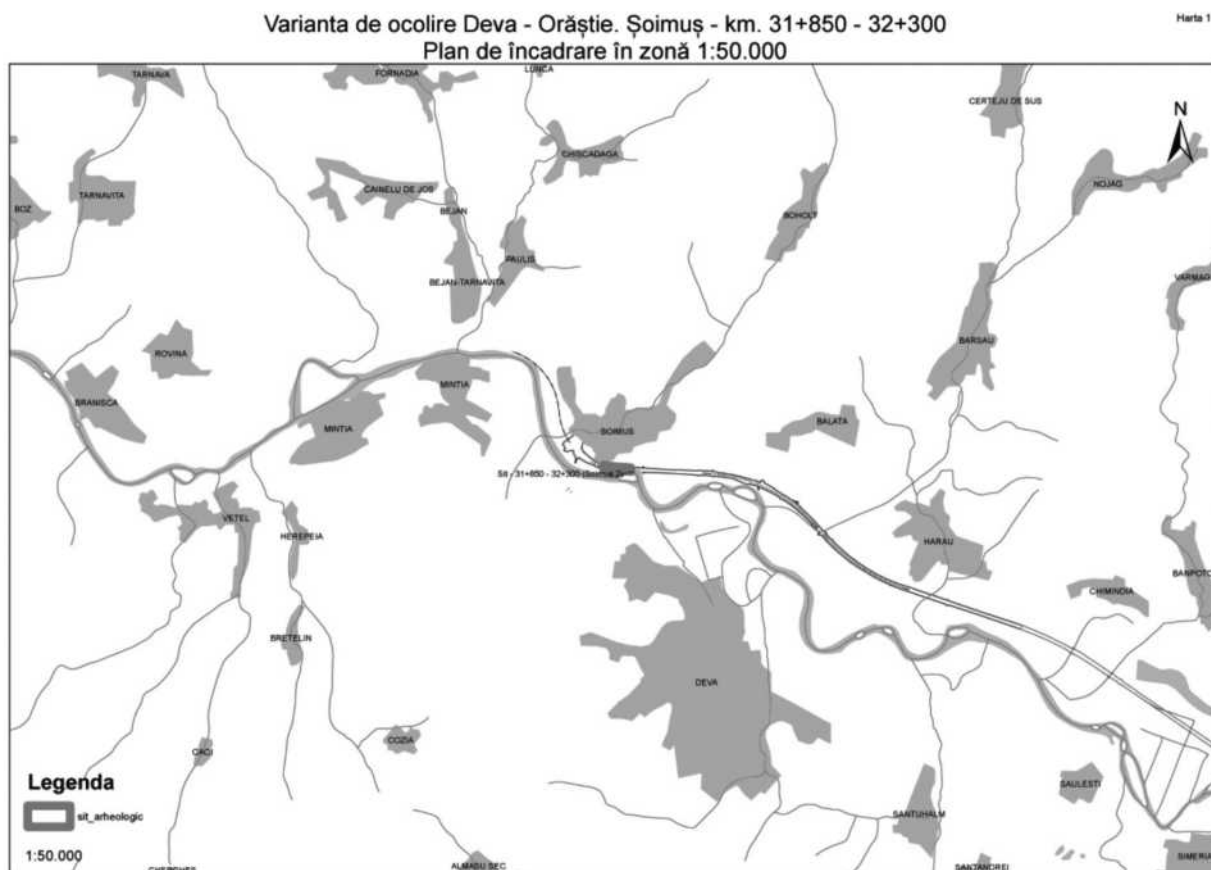

Fig. 7. Localizarea sitului Șoimuș-Lângă Sat (după Barbu, Barbu 2016, p. 541, Fig. 7)

Fig. 7. Location of the site Șoimuș-Lângă Sat (after Barbu, Barbu 2016, p. 541, Fig. 7)

În cele ce urmează, vom prezenta, pe rând, cele două descoperiri, care aparțin unor complexe diferite.

Prima seceră din piatră cioplită din așezarea Tiszapolgár de la Șoimuș-Lângă Sat, este reprezentată, așa cum observăm și mai sus, de patru suporturi laminare – elemente componente, care au ieșit la iveală pe fundul gropii de provizii denumită Cx 274, descrise tehnologic cu altă ocazie¹³, descoperite aliniate *in situ* (Fig. 8. F, G), cu marginile cu depunerea de SiO_2 în sus. Toate cele patru suporturi laminare (o lamă și trei lame proximale) (Fig. 8. A) prezintă SiO_2 depus oblic bifacial, pe marginile stângi (Fig. 8. B, C, D, E; Fig. 12. 1b, 1c, 2b, 2c, 3b, 3c, 4b). Acest lucru ne arată clar unul dintre tipurile de seceri folosite de aceste comunități eneolitice de pe Valea Mureșului și anume, o seceră cu elementele componente inserate oblic pe planul corpului, relevată de al doilea criteriu de clasificare a acestor unelte compozite.

Partea pasivă a secerii – suportul în care piesele litice au fost înmănușate – nu s-a mai păstrat, el fiind, cel mai probabil, din lemn, având în vedere și faptul că materialele IMDA din așezare s-au conservat foarte bine, solul nefiind acid.

¹⁰ Barbu 2013, p. 78; Barbu, Barbu 2016, p. 542–543.

¹¹ Barbu 2013, p. 81–82.

¹² Barbu 2013, p. 75–97; Barbu, Marc 2013, p. 41–57; Barbu, Barbu 2016, p. 537–550.

¹³ Barbu 2013, p. 78–80.

Pe baza desenului (Fig. 8. B, C, D, E), am putut calcula unghiurile la care s-a depus SiO_2 pe fiecare margine a celor patru suporturi laminare (Fig. 9), observând astfel poziția relativă a lor în corpul de lemn (Fig. 10).

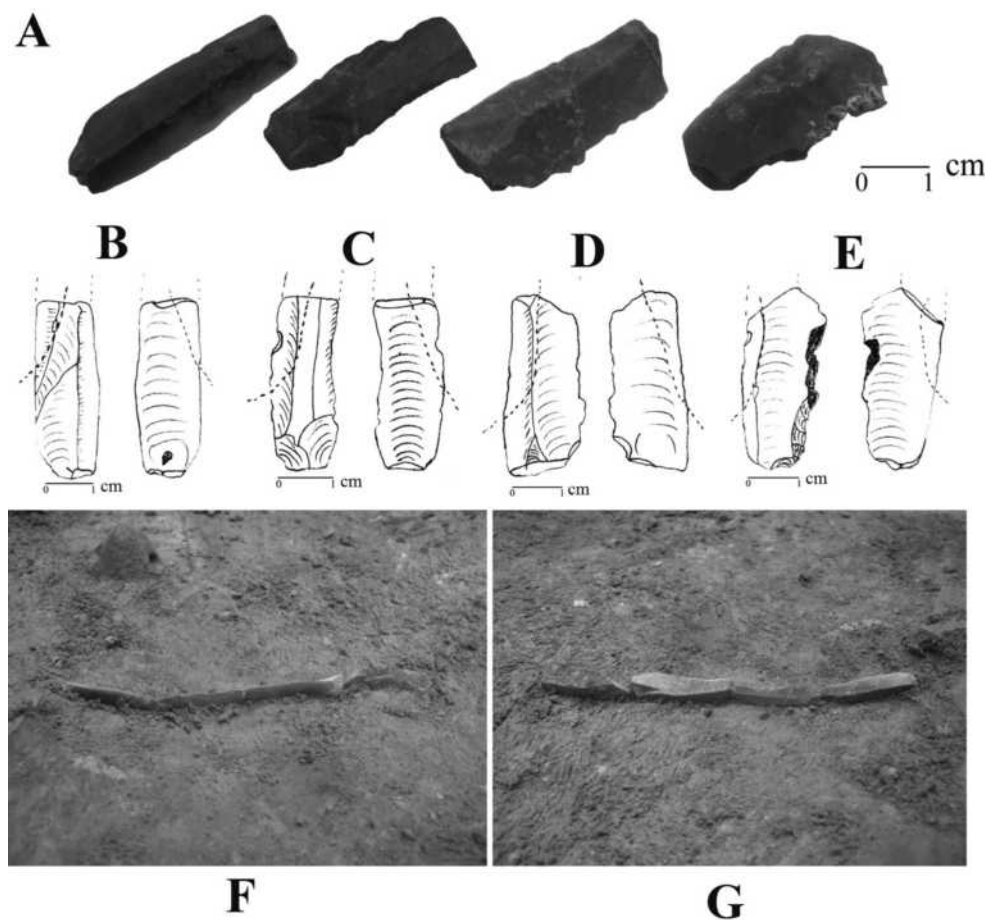

Fig. 8. Una dintre secerile cu elementele componente inserate oblic (după Barbu, Barbu 2016, p. 542, Fig. 8) (desen Mihaela Barbu)

Fig. 8. One of the sickle with oblique inserts (after Barbu, Barbu 2016, p. 542, Fig. 8) (drawing Mihaela Barbu)

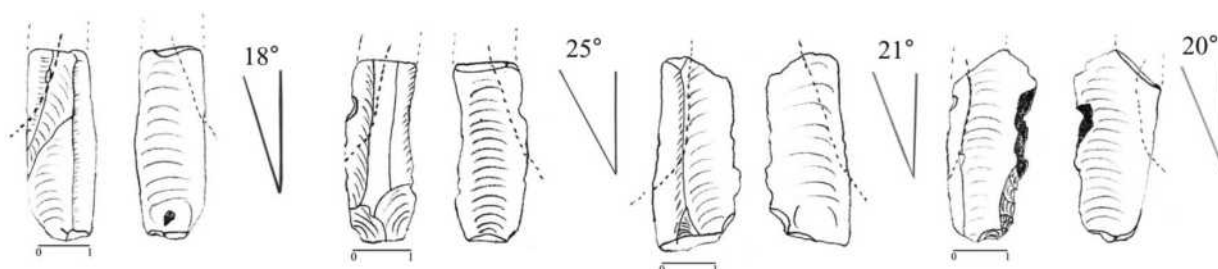

Fig. 9. Elementele componente și unghiurile depunerii de SiO_2 pe marginile stângi (desen Mihaela Barbu)

Fig. 9. Component parts and angles of the SiO_2 on left bords (drawing Mihaela Barbu)

Faptul că cele două unghiuri cu deschidere mai mare se află la piesele din mijloc ne poate arăta că suportul din lemn nu a fost drept, ci ușor curbat, iar valorile apropiate ale unghiurilor celor patru elemente ne relevă o curbură nu foarte adâncă, în raport, de exemplu, cu seceră de la Karanovo¹⁴ (Fig. 5), aceste lucruri făcându-ne să ne hazardăm la a eticheta această seceră și prin prisma primului criteriu de clasificare – seceră ușor curbă și la a propune chiar și o reconstituire, doar în ceea ce privește forma corpului de lemn (Fig. 11).

¹⁴ Stordeur 1987, p. 15, Fig. 2.

Valorile unghiurilor depunerii de SiO_2 pe suporturile laminare în discuție ne arată o înclinare destul de mare a lor pe planul corpului, relevându-ne faptul că acestea au fost suficiente (ca și număr) în a alcătui o unealtă de tip seceră; pe când dacă valorile unghiurilor ar fi fost mai mare, asta ne-ar fi arătat o înmănușare nu atât de înclinată, fiind nevoie de mai multe piese pentru a putea forma un tăiș utilizabil.

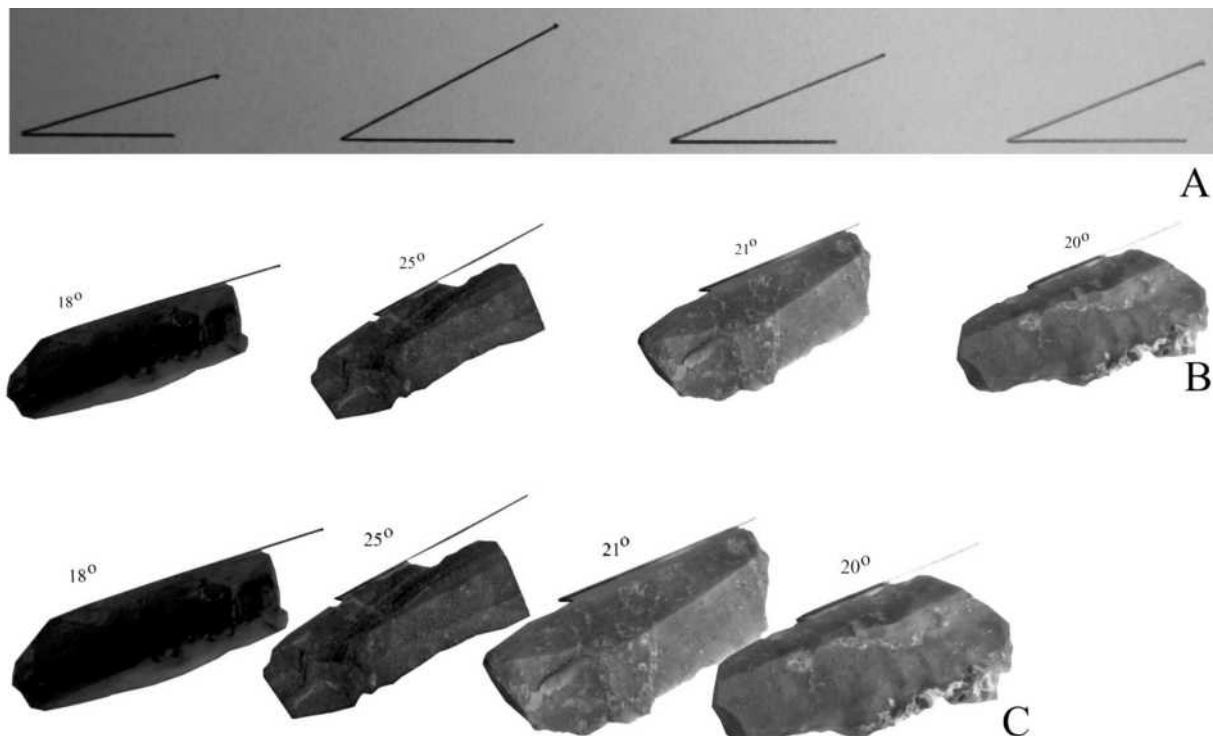

Fig. 10. Poziția relativă a elementelor componente în suport, pe baza unghiurilor depunerii de SiO_2
Fig. 10. Relative position of inserts based on SiO_2 angles

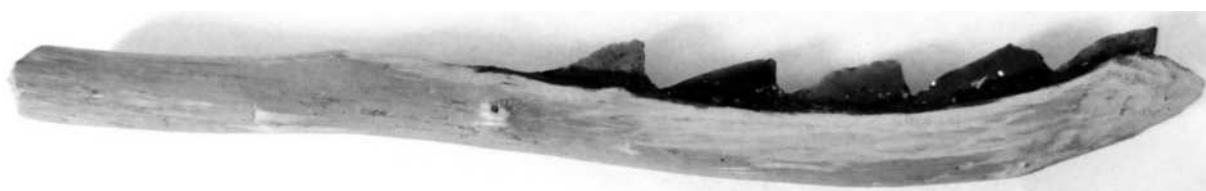

Fig. 11. Replică de seceră din piatră cioplită realizată de Marius Barbu
Fig. 11. Replica of a carved stone sickle made by Marius Barbu

Unele analize asupra urmelor de uzură ale unor elemente componente de seceră descoperite în Portugalia neoliticului timpuriu¹⁵ demonstrează faptul că marginile opuse celor care poartă depunerea de SiO_2 au fost retușate direct abrupt, pentru a facilita înmănușarea, pentru a preveni distrugerea părții interioare a șanțului de inserție cu marginile tăioase, pentru aderarea cât mai bună a adezivului și pentru a adapta morfologia pieselor la axa liniară de-a lungul căreia au fost inserate aceste elementele componente¹⁶.

Astfel de retușe au fost observate și la două dintre suporturile laminare care alcătuiesc seceră noastră *in situ*. Este vorba despre a doua (Fig. 12. 2a) și a patra (Fig. 12. 4a) lame proximale (ordinea descoperirii lor), care prezintă pe marginile drepte (marginile opuse celor cu depunerea de SiO_2) retușe directe abrupte, prima la mijlocul lungimii sale (Fig. 12. 2d), iar a doua spre partea proximală a piesei (Fig. 12.

¹⁵ Carvalho *et alii* 2013, p. 37.

¹⁶ Carvalho *et alii* 2013, p. 39, Fig. 5.

4c), în diagonală cu partea marginii stângi unde s-a observat siliciul. Este clar pentru noi faptul că aici este vorba despre un pragmatism deosebit, dovedit de omul eneolitic, atunci când se iau toate precauțiile necesare confecționării unei unelte, care să poată fi utilizată o perioadă îndelungată, modul de realizare fiind gândit în cele mai mici amănunte.

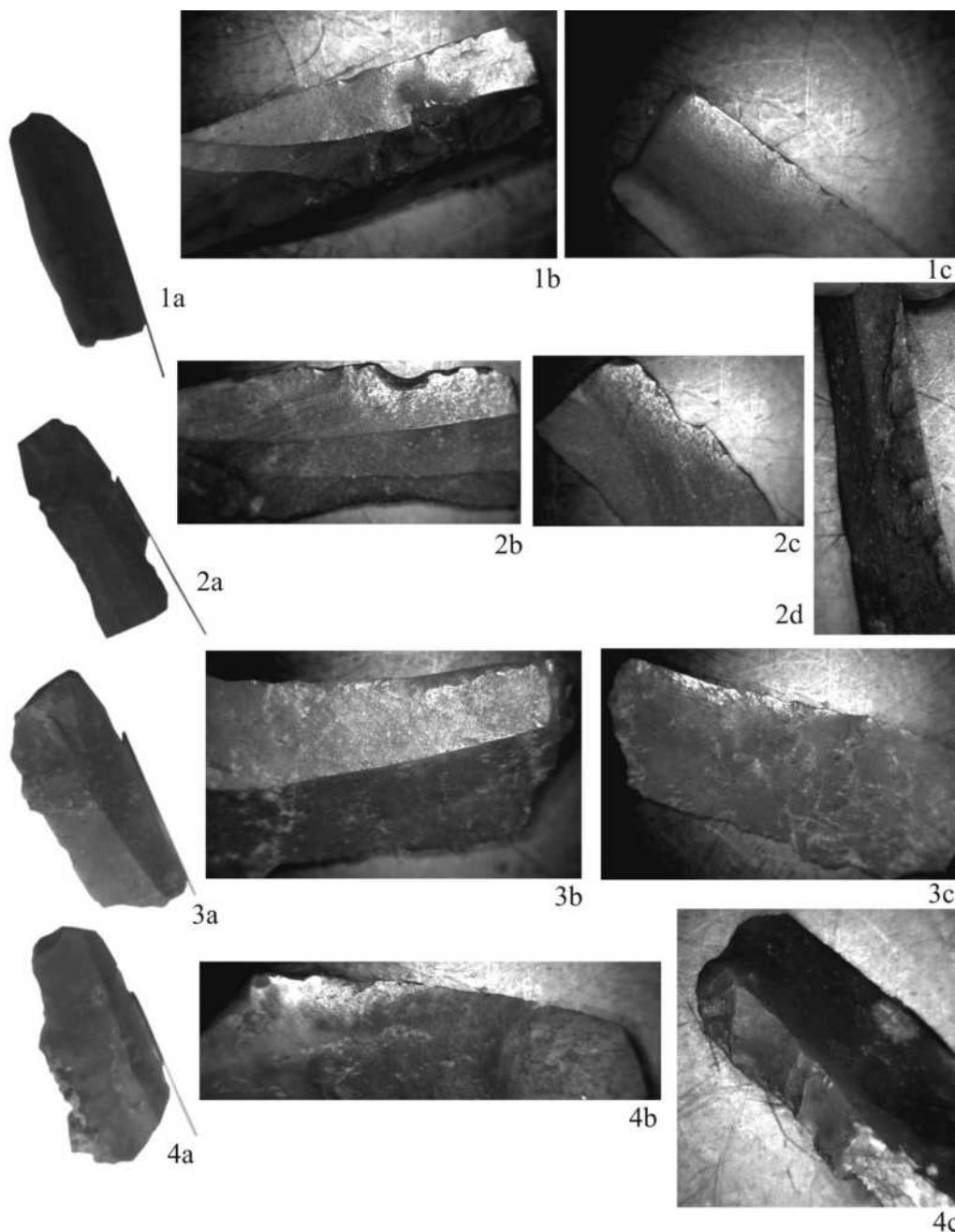

Fig. 12. Urmele de uzură și de înmănușare observate pe marginile celor patru elemente componente de seceră descoperite *in situ*

Fig. 12. Traces of wear and hafting observed on the borders of the inserts discovered *in situ*

În groapa de provizii în care a fost descoperită această primă „seceră” au mai ieșit la iveală alte 3 piese litice – o așchie, o așchie laminară proximală și o lamă proximală – care prezintă pe una dintre margini SiO₂, deșus, în primul și al doilea caz, drept bifacial pe marginea dreaptă (Fig. 13. 1b) și stângă (Fig. 13. 2b), iar în ultimul caz, siliciul este deșus oblic bifacial pe marginea stângă¹⁷ (Fig. 13. 3b). Putem

¹⁷ Barbu 2013, p. 80–81.

deduce de aici că în așezarea Tiszapolgár de la Șoimuș-Lângă Sat se foloseau și secerile cu elementele componente inserate drept pe planul corpului, rezultând astfel un alt tip de seceră din piatră cioplită.

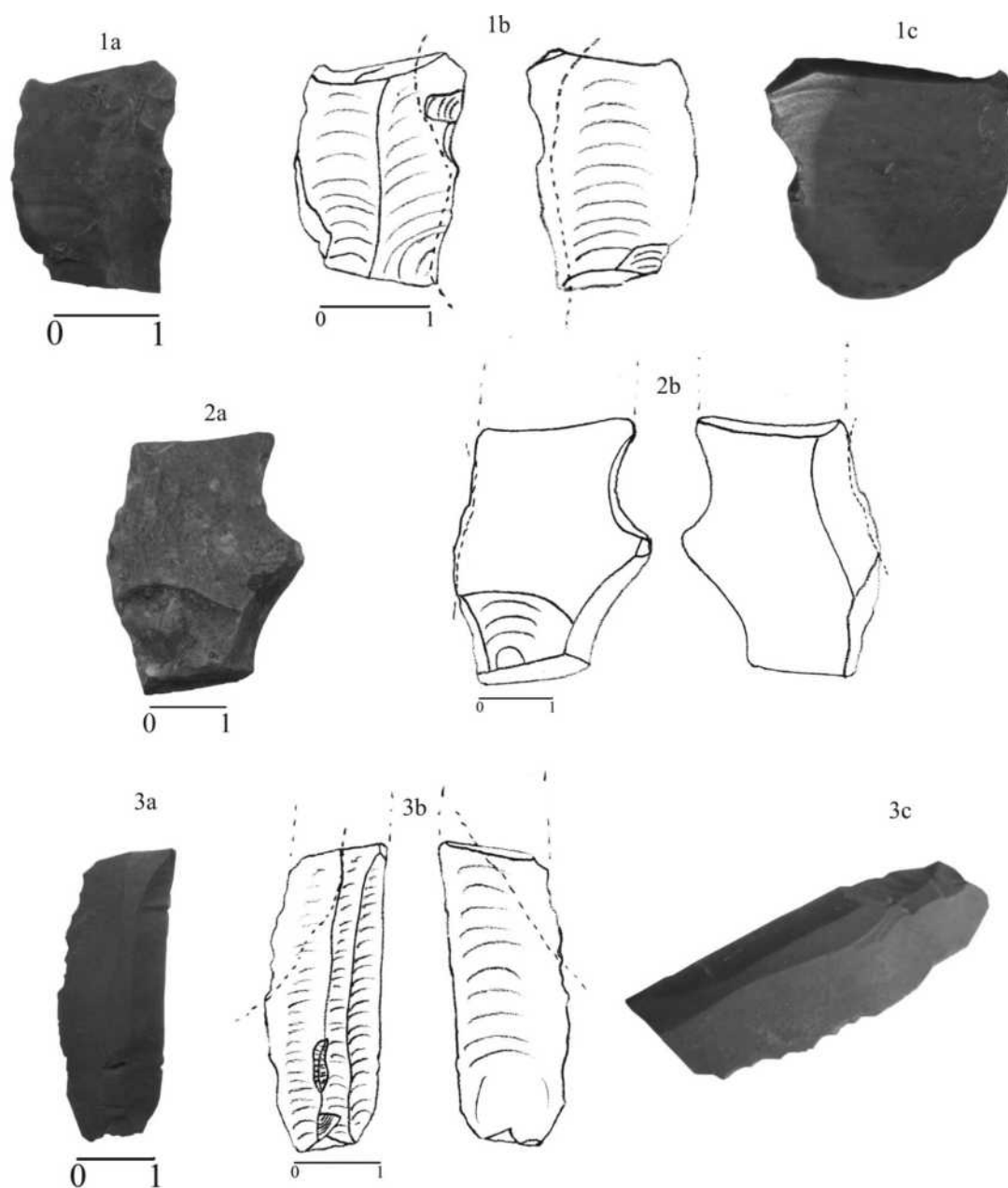

Fig. 13. Alte elemente componente de seceră descoperite în Cx 274 (după Barbu 2013, p. 81, Fig. 5) (desen Mihaela Barbu)
 Fig. 13. Another inserts discovered in Cx 274 (after Barbu 2013, p. 81, Fig. 5) (drawing Mihaela Barbu)

A doua posibilă seceră reprezentată tot de patru lame¹⁸ (Fig. 14. 1), descoperite împreună, a fost scoasă la lumină tot dintr-o groapă de provizii, denumită Cx 467. Aceste lame prezintă pe marginile dreaptă (Fig. 14. 2) și stângi (Fig. 14. 3, 4, 5) SiO₂ depus oblic bifacial, pe aproape toată lungimea lor. Ele ne relevă o seceră cu inserțiile oblice pe planul corpului, deși s-ar putea să nu facă parte din același ansamblu, având în vedere că nu am putut surprinde și aici o poziție a lor in situ.

Tot în această groapă de provizii a mai apărut un element component de seceră, reprezentat de o așchie¹⁹, care prezintă SiO₂ depus drept bifacial pe marginea dreaptă (Fig. 14. 6), doar pe tăiș.

¹⁸ Barbu 2013, p. 81–82.

¹⁹ Barbu 2013, p. 82.

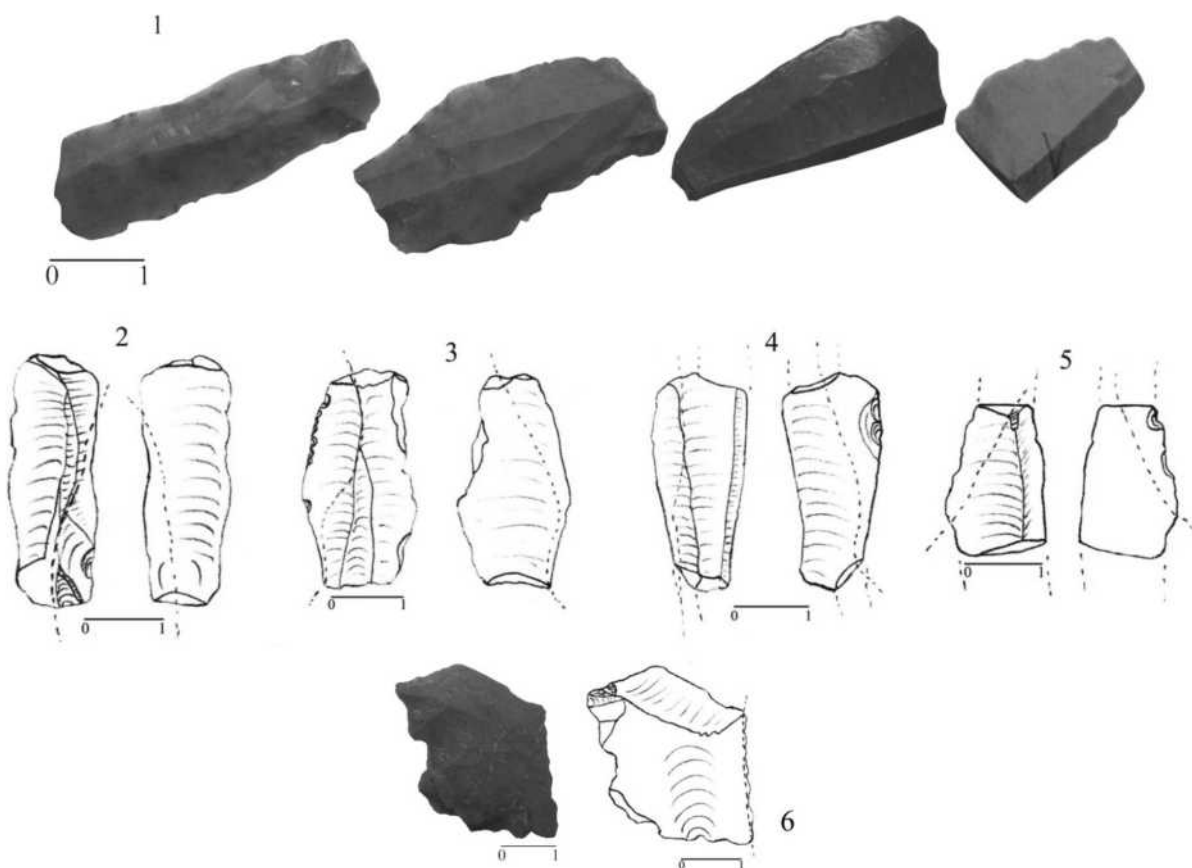

Fig. 14. Elemente componente de seceră din Cx 467 (după Barbu 2013, p. 82, Fig. 6 și 7) (desen Mihaela Barbu)

Fig. 14. Inserts from Cx 467 (after Barbu 2013, p. 82, Fig. 6 și 7) (drawing Mihaela Barbu)

Calculând suma elementelor componente de seceră care prezintă SiO_2 depus oblic bifacial (20) și comparând-o cu cea a elementelor componente cu SiO_2 depus drept bifacial (5), reiese faptul că în așezarea eneolitică de la Șoimuș-Lângă Sat se foloseau cu predilecție tipul de seceră cu piesele înmănușate oblic pe planul suportului²⁰, nelipsind totuși cele cu inserțiile drepte pe plan.

Unele experimente arheologice²¹ demonstrează faptul că preferința pentru un anumit tip de seceră din piatră cioplită se datorează eficienței pe care o are o seceră cu inserțiile dispuse oblic pe planul corpului, în detrimentul uneia cu piesele înmănușate drept pe plan.

ÎN LOC DE CONCLUZII

În majoritatea așezărilor neolitice și eneolitice de la noi din țară ies la lumină piese litice – elemente componente de seceră – dar puține sunt studiile mai ample asupra lor. Considerăm că și aceste materiale arheologice – deși de dimensiuni uneori reduse – sunt foarte importante în a construi o imagine „completă” măcar a unei zile de muncă a omului preistoric. Nu se poate să analizăm în cele mai mici detalii materialele ceramice și osteologice pe care le relevă o anumită locuire și să trecem cu vederea faptul că piatra reprezenta una dintre cele mai importante materii prime, utilizată chiar și în finisarea vaselor ceramice și la spargerea și tăierea, de exemplu, a oaselor sau a coarnelor.

Deși ingrată și distructivă, munca arheologului încearcă o apropiere cât mai exactă de modul de gândire și acțiune a oamenilor „de atunci”. Așa încât, faptul că pe fața inferioară a unei așchii se observă

²⁰ Barbu, Barbu 2016, p. 544.

²¹ Barbu, Barbu 2016.

unele urme (unde șoc) ne indică o lovitură asupra unei roci, iar forma unei lame, de exemplu, ne arată o premeditare a ei și o precizie, care au apărut în gândirea și îndemânarea umană cu mult timp înainte, în epoca paleolitică și s-au înrădăcinat odată cu practicarea acestei activități (de a ciopli piatra) în atâtea sute de mii de ani.

Revenind la subiectul lucrării noastre, dorim să punctăm câteva aspecte interesante:

– Secerile din piatră cioplită au reprezentat principalele unelte folosite la tăiat plante sălbatice și recoltat cereale, pe parcursul epocilor neolitice și eneolitice.

– Acestea au evoluat și au fost „îmbunătățite” pentru a se preta exact într-un anumit timp și spațiu.

– Astfel, există mai multe tipuri de seceri, clasificate după, cel puțin, două criterii.

– Descoperirea celor patru suporturi laminare Tiszapolgár aliniat, *in situ*, cu marginile cu SiO₂ în sus, este unică în țara noastră, pentru epoca în discuție. Acestea relevă o seceră ușor curbată cu elementele componente inserate oblic pe planul suportului.

– Tot o astfel de seceră este indicată și de celelalte patru suporturi laminare, găsite împreună, care par a face parte din același ansamblu.

– Așezarea eneolitică de la Șoimuș-Lângă Sat a pus în evidență și un al doilea tip de seceră – seceră cu elementele componente înmănușate drept pe planul corpului.

– Preferința pentru primul tip de seceră poate fi dată de eficiența unei astfel de unelte în a recolta cerealele.

– De asemenea, este de notat faptul că cele două „seceri” au fost descoperite în două gropi de provizii, ieșind la iveală legătura dintre unealta și proviziile procurate cu ajutorul său, fiind, poate, păstrate împreună.

BIBLIOGRAFIE

- Barbu 2013 M. Barbu, *Industria litică cioplită din așezarea eneolitică de la Șoimuș 2 – Lângă Sat*, în *Tyragetia, Arheologie, Istorie Antică*, S. N., Vol. VII, nr. 1, Chișinău, 2013, p. 75–97.
- Barbu, Marc 2013 M. Barbu, A. T. Marc, *Considerații asupra locuirii Coțofeni de la Șoimuș-Lângă Sat, cu privire specială la industria litică cioplită*, în *Sargetia*, IV, S. N., Deva, 2013, p. 41–57.
- Barbu, Barbu 2016 Mihaela-Maria Barbu, Marius-Gheorghe Barbu, *Date experimentale privind utilizarea secerilor preistorice din piatră cioplită*, în D. Micle, A. Stăvilă, C. Opreanu, S. Fortiu (Editori) în *ArheoVest*, IV, In Honorem prof. univ. dr. Adrian Bejan, Interdisciplinaritate în *Arheologie și Istorie*, Szeged, JATEPress Kiado 2016, p. 537–550.
- Carvalho et alii 2013 A. Carvalho, J. f. Gibaja, J. L. Cardoso, *Insights into the earliest agriculture of Central Portugal: Sickles implements from Early Neolithic site of Cortiçóis (Santarém)*, în *Comptes Rendus Palevol*, 12, 2013, p. 31–43.
- Cortina, Baena Preysler 1999 M. L. Cortina, J. B. Preysler, *Experimental reproduction of prehistoric sickles*, în *Primitive Technology: A Book of Earth Skills, From The Society of Primitive Technology*, Edited by David WESCOTT, Gibbs-Smith Publisher, Salt Lake City, 1999, p. 82–85.
- Nica, Beldiman 1997 M. Nica, C. Beldiman, *Asupra începuturilor agriculturii pe teritoriul României: seceri din corn de cerb descoperite în Oltenia*, în *Arhivele Olteniei*, S. N., vol. 12, București-Craiova, 1997, p. 5–12.
- Păunescu 1970 Al. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, Ed. Academiei R. S. R., București, 1970.
- Stordeur 1987 D. Stordeur, *Manches et emmanchements préhistorique: quelques propositions préliminaires*, în *La main et l'outil. Manches et emmanchements préhistoriques*, Table Ronde C. N. R. S tenue à Lyon du 26 au 29 novembre 1984 sous la direction de D. Stordeur, Collection travaux de la Maison de l'Orient, 15, G. S. Maison de l'Orient, Diffusion de Boccard, 1987, p. 11–36.
- Whittaker 2009 J. Whittaker, *Flintknapping. Making & understanding stone tools*, University of Texas Press, Austin, 2009.